

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש



י"ט כסלו, ה'תשל"ב

חלק ד – יו"ל לש"פ וישלח, י"ד כסלו, ה'תשע"ח



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע



ולזכות

הילדה רבקה אידא שתחי

בקשר עם יום ההולדת ח"י כסלו

לאורך ימים ושנים טובות



נדפס על ידי ולזכות הורי

הרה"ת ר' הרצל וזוגתו מרת שירה שיחיו קוסאשויילי

ולזכות זקני שיחיו

ועד הנחות בלה"ק

מכון להוצאה לאור תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נכנ"ם ז"ע

Lahak Hanochos Inc. 788 Eastern Parkway, Suite 408, Brooklyn, N.Y. 11213

Tel. (718) 604-2610 Email: info@lahak.org

ב"ה. כסלו, חודש הגאולה, ה'תשע"ח

בשורה טובה למבקשי ה'

הננו שמחים לבשר לעדת החסידים והתמימים
כי ניתן להשיג

תורת מנחם – מועדים

ספר המאמרים

י"ט כסלו

הכולל מאמרי דא"ח שנאמרו

בחג הגאולה י"ט כסלו וימים הסמוכים אליו

ה'תשי"ב – ה'תשמ"ח

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובסניפי קה"ת בארה"ק ובארה"ב

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, י"ד כסלו הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק רביעי מהתוועדות י"ט כסלו, ה'תשל"ב – הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ חיי שרה, חלק שני לש"פ תולדות, חלק שלישי לש"פ ויצא, חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הבעל"ט).

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גר", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב ט' כסלו, ה'תשע"ח,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בעת רצון יזכירו אותו ובי"ב ש"י על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע מתאים לתוכן כתבו.

התקוה שידוע פרשת ימי יו"ד וי"ט כסלו הבע"ל, וישתתף בהתועדויות
בקשר עם ימי סגולה אלו.

והשייכות להנ"ל, ע"פ הידוע המסירות נפש של רבנו הזקן בעל התניא
והשו"ע (שגאולתו בי"ט כסלו) ובנו מ"מ אדמו"ר האמצעי (שגאולתו ביו"ד כסלו)
על חינוך על טהרת הקדש לבני ישראל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.



לד. כאמור לעיל (ס"ה ואילך), הנה לפני חלוקת הש"ס לשנה
הבאה, רגיל כנהוג לערוך "סיום" על לימוד הש"ס של שנה שעברה,
מ"ט כסלו עד י"ט כסלו. וכאמור לעיל, נהוג שהסיום אינו על אותה
מסכתא (המסכתא האחרונה שבש"ס), אלא משנה לשנה עורכים סיום על
מסכתא אחרת, ובמיוחד בשנה זו — ייערך הסיום על מסכתא הוריות.

ונוסף על כל הטעמים שבזה — הרי דובר לעיל בארוכה, שלפי
דעת המדרש (כהסימן "נז"ם קט"ן") סדר נזיקין הוא הסדר הששי,
וכאמור, שאין זו רק דעה בחלק האגדה שבתורה, אלא כן היא גם דעת
התוס' והרא"ש בפרק "אין מעמידין"; וכיון שהמסכתא האחרונה בסדר
נזיקין היא מסכתא הוריות, נמצא שמסכתא הוריות היא סיום הש"ס.

ובפרט ע"פ האמור לעיל, שטעמו של הרמב"ם שמסכת הוריות
באה לאחרי סנהדרין, שלאחרי הדינים השייכים לדיינים "החל לבאר
שגיאותם" (הטעויות שיכולים להיות אצלם), יכול להיות טעם נוסף
לשיטה שמסכת הוריות היא סוף כל ששה סדרי משנה — שלאחרי
שנתבארו כל הדינים של כל הסדרים, מבארת המסכת האחרונה מה הדין
אם טעו בבירור ההלכה.

ויש להוסיף בהשייכות של הוריות לכללות התורה כולה²¹⁸:

"תורה" היא מלשון הוראה², ובתורה גופא יש ב' הוראות: תורה
שבכתב ותורה שבע"פ, וענין זה מרומז ב"הוריות", לשון רבים, ב'
הוראות.

ועוד ענין בזה:

ענין ההוראה שבתורה הוא באופן שפועל בכל מקום — שזהו
החידוש שבתורה לגבי מצוות, שפעולת המצוות יכולה להיות רק בענינים
השייכים לקליפת נוגה, אבל לא בענינים השייכים לג' קליפות הטמאות,
וכמובא בתניא²¹⁹ הדוגמא מ"אתרוג שאינו ערלה, שהערלה היא משלש
קליפות הטמאות לגמרי שאין להם עלי' כו"; משא"כ פעולת התורה היא
גם בגקה"ט — שהרי בפעולת התורה נכלל גם הענין ד"להבדיל בין
הטמא ובין הטהור"²²⁰, והבדלה זו פועלת לא רק על הטהור, אלא גם על
הטמא — שלא יהי מעורב עם הטהור, שאז יכול לקלקל גם את הטהור
(שלא באשמתו), ולכן צריך להבדילו ולדחותו, ודחי' זו גופא היא התיקון
שלו כו'.

ע"פ הידוע המסירות נפש .. על חינוך על טהרת הקדש לבני ישראל: ראה סקירה בחוברת
"חב"ד — ליובאוויטש (עסקנות ציבורית)" ע' 35 ואילך.
מ"ח: = ממלא מקומו.

218) מכאן עד סוף הסעיף — משיחת 219) פל"ז (מו, סע"ב).
ש"פ וישב. 220) ס"פ שמיני. ועוד.

ומצד זה שהתורה נמשכת למטה ביותר כדי לפעול גם במדריגות התחתונות ביותר, יכולה להיות מציאות של "מגלה פנים בתורה שלא כהלכה"²²¹.

וזהו שב"הוריות" (לשון רבים) נכללת גם הוראת התורה בנוגע לב"ד שטעו בהוראתם (כנ"ל שלכן יש סברא שמסכת הוריות צריכה לבוא בסיום כל הש"ס).

לה. והנה, בסיום מסכת הוריות מדובר גם אודות ענין שהוא היסוד של כל התורה כולה:

בנוגע ללימוד התורה — איתא בגמרא במסכת ע"ז²²²: "לעולם ילמד אדם תורה (ליגריס איניש", "קובץ על יד") ואחר כך יהגה" (יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרוץ) — וזהו הענין ד"בקי" ו"חריף", או בלשון הגמרא בסיום מסכת הוריות: "פליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, חד אמר סיני עדיף, וחד אמר עוקר הרים עדיף", והיינו, שיש מי שהוא בגדר של "סיני", כפירוש רש"י: "מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני" (כפי ש"משה קיבל תורה מסיני"¹⁵⁵), ללא קושיא ורמינהו, חיסורי מחסרא וכו'; ויש מי שהוא "עוקר הרים", "חריף ומפולפל בתורה".

ויש להוסיף בדיוק הלשון "סיני" ו"עוקר הרים" (אף שלעת-עתה לא מצאתי שיעירו על זה) — שגם "סיני" הי' ה²²³, ובה ניתוסף הענין ד"עוקר הרים", היינו, שכאשר אומרים לו ענין בתורה (הר סיני), מוצא בזה קושיא ותירוץ, ואח"כ מקשה על התירוץ כו', שקו"ט ופלפול שלם, כך, שלפי שעה הרי הוא עוקר את ה"הר" ממקומו, ואח"כ מחזירו או שמתקנו כו', ככל פרטי האופנים שישנם בקושיא ורמינהו בתורה.

וממשיך בגמרא: "שלחו לתמן איזה מהם קודם, שלחו להו, סיני עדיף, דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא וכו'".

ולהעיר, שמוכן בפשטות, שכאשר שואלים "סיני" ו"עוקר הרים" איזה מהם קודם — אין הכוונה ש"סיני" הוא מי שרק חוזר מילים מבלי לדעת הפשט; לא קיימא לשאלה שאין הכוונה אליו. ובפרט ע"פ דברי הגמרא "רב יוסף סיני", והרי ברור הדבר שרב יוסף ידע לא רק את התיבות של המשנה וברייתא, אלא הוא גם הבין את הסברות שבמשנה וברייתא, אלא שעיקר ענינו הי' (לא הענין ד"עוקר הרים", אלא) ענין

(221) אבות פ"ג מ"א.
(222) יט, א (ובפרש"י).

(223) ראה גם לקמן סל"ט.

ב

בי"ה. הי' ניסן תשי"ד
ברוקלין

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מיום ההילולא של כ"ק אדמו"ר אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נב"מ זי"ע. בו מבשר טוב אשר נשתדך עם ב"ג תחי'. ובדאי בתור הכנה לנשואיו מוסיף בלימוד התורה בנגלה ופנימיות התורה וכן בקיום המצות בהידור שזהו צנורות להמשיך ברכת השי"ת לבנות ביחד עם ב"ג תחי' בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה. והשי"ת יצליחו.

בברכת מזל טוב וחג פסח כשר ושמח.

ג

בי"ה, א' כסלו תשכ"ג
ברוקלין

מר מאיר רבי שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ג חשוון, בו כותב אודות המצב בשטח החינוך הדתי, נחיצות חינוך זה במוסדות שונים.

ומוכן אשר צודק בכתבו שצריכים להשתדל בהאמור, וגודל הענין אשר יהי' המשך להחינוך במוסד גם לאחרי שהתלמידים עוזבים את המוסד, ומה טוב ע"י שימשיכו חינוכם במוסד דתי — דתי באמת — חדור יראת ה' ואהבת ה', והמביאה להנהגה בפועל עד להנהגה יום יומית.

ואיך להגשים הדבר, בודאי שאין התנאים שוים בכל מקום, הן בהנוגע להאפשרויות והן בהנוגע להתמאים ורצוי, ועל כן זה נאמר ותשועה ברוב יועץ של אלו הנמצאים על אתר, מובן מאלו החרדים לדבר ה', והובטחנו הבא לטהר — וידוע דיוק רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע לטהר גם אחרים — מסייעין אותו.

ג

מר מאיר רבי: אבן שמואל. אגרת נוספת אליו — אג"ק חכ"ז אגרת י"רלה.
נאמר ותשועה ברוב יועץ: משלי יא, יד. כד, ו.
והובטחנו הבא לטהר... מסייעין אותו: יומא לח, סע"ב. וש"נ.
דיוק רבנו הזקן... לטהר גם אחרים: ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ב ואילך.

הוספה

✠

בי"ה, כ"ו טבת תשי"ג
ברוקלין

האברך הווי"ח אי"א מו"ה ... שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו בו מודיע שנתקשר בקשוה"ת עם ב"ג תחי' ונקבע
זמן החתונה למחרת שושן פורים הבע"ל.

הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ובבנין עדי עד, ובטח
למותר לעוררו אשר ע"פ מאמר רז"ל שלחתן ביום חופתו מוחלין לו כל עוונותיו
ולכן ג"כ המנהג להתפלל קודם החופה כמו במנחת ערב יום כפורים, הנה עדי"ז
מובן ג"כ שצריך להיות הענין דתשובה עוד כמה וכמה ימים לפני זה, והאריכות
בזה אך למותר.

מוסג"פ קונטרס שהו"ל זה לא כבר, ומהנכון שיזכה בתוכנו את חבריו

שי

בברכת מזל טוב.

✠

מאמר רז"ל שלחתן ביום חופתו מוחלין לו כל עוונותיו: ראה ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. מדרש
שמואל רפ"ז. פרש"י וישלח לו, ג. — נתבאר בלקו"ש ח"ל ע' 161 ואילך.
המנהג להתפלל קודם החופה כמו במנחת ערב יום כפורים: ראה דרך החיים סרכ"ג ס"ב. פתחי
תשובה אה"ע סס"א סק"ט. קיצור שו"ע סקמ"ו ס"ד. ועוד.
קונטרס שהו"ל זה לא כבר: כפה"נ הוא מאמר אין הקב"ה בא בטרונא — תרפ"ה (קונטרס
קה). נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קטו ואילך.

הבקיאות, אבל "בקיאות" אינה רק פירוש המילות, אלא גם ידיעת
הסברות וכו' וכו'.

ועד"ז בנוגע ל"עוקר הרים" — שאין הכוונה שכאשר שומע
מישהו ששונה משנה וברייתא, אזי יכול לומר בזה שקלא-וטריא ופלפול,
אלא כמובן מהדוגמא שמביאה הגמרא על "עוקר הרים" — "רבה", והרי
ברור הדבר שרבה לא הי' צריך לשמוע ממישהו ששונה משנה וברייתא,
אלא הוא בעצמו הי' בקי; ועד"ז ר' מאיר שהי' "עוקר הרי הרים"²²⁴ —
שתחילה למד משך זמן אצל ר' ישמעאל ונעשה בקי; ואח"כ ניתוסף
אצלו העילוי ד"עוקר הרים" ("עוקר הרי הרים"), וזה נעשה עיקר ענינו.
ואח"כ בא סיפור המעשה אודות אב"י ור"בא כו' "דהווי צריכי רישא
כו'", והסיום הוא: "איבעיא להו, רבי זירא ורבה בר רב מתנה, הי מנייהו
עדיף, רבי זירא חריף ומקשה, ורבה בר רב מתנה מתון ומסיק, מאי,
תיקו".

לו. וענין זה מובא בגמרא בהמשך להמסופר לפני"ז שלאחרי שרבן
שמעון בן גמליאל תיקן ש"כשהנשיא נכנס, כל העם עומדים ואין יושבים
כו', כשאב ב"ד נכנס כו', כשחכם נכנס אחד עומד ואחד יושב כו'", כדי
שיהי' היכר בין כבודו של הנשיא (רשב"ג), לכבודם של אב ב"ד (ר' נתן)
וחכם (ר' מאיר) — רצו ר"מ ור"נ להעביר את רשב"ג מנשיאותו, עי"ז
שיבקשו ממנו לדרוש במסכת עוקצין ש"לא גמר", ואז יאמרו לו: "מי
ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו"²²⁵, למי נאה למלל גבורות ה' מי שיכול
להשמיע כל תהלתו".

וכאשר רבי יעקב שמע זאת, "אמר דלמא חס ושלום אתיא מלתא
לידי כיסופא", והתחיל לשנן מסכת עוקצין מאחורי חלונו של רשב"ג,
ובגלל זה "מידי יהב (רשב"ג) דעת' וגרסה", וכאשר "למחר אמרו לי'
(ר"מ ור"נ) גית' מר וניתני בעוקצין, פתח ואמר".

ולאחרי שסיים לדרוש, "אפקינהו (לר"מ ור"נ) מבי מדרשא", בגלל
שרצו לביישו. ואז היו ר"מ ור"נ כותבים שאלותיהם ותירוניהם ושולחים
לביהמ"ד, עד שאמר רבי יוסי: "תורה מבחוץ ואנו מבפנים"? ואז הסכים
רשב"ג להכניסם לביהמ"ד, אבל קנס אותם "דלא נימרו שמעתא
משמיהו, אסיקו לרבי מאיר — אחרים, ולר' נתן — יש אומרים".

"מתני לי' רבי לרבן שמעון ברי', אחרים אומרים אילו הי' תמורה

לא הי' קרב (בסוף מס' בכורות: "קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי, ולאחד עשר עשירי .. האחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה, דברי ר"מ"). אמר לו, מי הם הללו שמימיהם אנו שותים ושמותם אין אנו מזכירים, אמר לי, בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך .. הדר אתני לי, אמרו משום רבי מאיר אילו הי' תמורה לא הי' קרב".

לז. ביאור המשך הענינים בסוגיא זו²²⁶ — ע"פ דברי הבאר שבע, שגם העובדא דר"מ ור"נ היא מצד פלוגתתם עם רשב"ג אם סיני עדיף או עוקר הרים, אבל לא כדבריו שר"מ ור"נ היו "סיני" ורשב"ג הי' "עוקר הרים", אלא להיפך: רשב"ג — סיני²²⁷, ור"מ ור"נ — עוקר הרים, שהרי מפורש בגמרא²²⁴ שר"מ הי' "עוקר הרי הרים וטוחנן זב"ז" (ולכן כינהו בשם "אחרים" — שחריפותו היא בסוג אחר לגמרי); ולכן בחרו לשאול את רשב"ג במסכת עוקצין, שרב יהודה (שגדלה חכמתו, שהרי "כולי²²⁸ תנויי בניזקין הוה"²²⁹, ו"הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות"²³⁰) אמר עלי: "היות דרב ושמואל קא חזינא קא חזינא הכא"²²⁸, כדי שיוכלו להראות חריפותם.

והשייכות לשיטת ר"מ "אילו הי' תמורה לא הי' קרב"²³¹ — כי:

(226) לאחר הדיוקים בהסוגיא, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: ועוד כמה דיוקים יש לדייק בזה (והפטיר בבתי שחוק: "ס'איו א' רחמנות אויפן עולם"...).

(227) ומ"ש בנוגע למסכת עוקצין ש"לא גמר" — הרי יש כמה דרגות ב"גמר", ברקדוק ועומק כו', אבל אין הפירוש שלא למדה כלל — כי: (א) כיון שרשב"ג הי' "נשיא", שמעלתו היא לא רק בנוגע לענינים גשמיים, אלא גם בנוגע לענינים רוחניים, שיוכל להיות ראש ישיבה וכו', לא מסתבר כלל לומר שיש מסכת שלא למדה. (ב) כיון שרשב"ג הי' לפני רבי, שלא זו בלבד שסידר המשניות אלא גם כתבם** (דאף ש"דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב", התיירו

(228) ברכות כ, א. וש"נ. (229) אף שהי' במעמד ומצב נעלה ביותר עד ש"לית דין בר נש" (ראה נדה יג, סע"א). (230) ב"ב קעה, ב.

(231) שהרי נוסף לכך שעצם העובדה ש"מתני' לי' רבי לר"ש ברי' אחרים אומרים" דוקא בנוגע לתמורה היא בודאי בהשגחה פרטית (במכ"ש מתורת הבעש"ט שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, אפילו בנוגע לדומם, ועאכו"כ בנוגע לענין הקשור עם ר"מ), הנה

של משיח ע"י משיח — שלימוד זה יהי' באופן ש"לית תמן לא קושיא ולא מחלוקת" (כמ"ש ברעיא מהימנא²⁴⁹, וכפי שרבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה, מבאר בארוכה באגה"ק²⁵⁰), כך, שתהי' הליכה "מחיל אל חיל"²⁵¹ בלימוד התורה, אבל רק מטוב אל טוב, ללא ענין של מחלוקת וללא ענין של קושיות והעלמות וכו', ועד שיקויים היעוד²⁵² "לא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי", "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

וההכנה והכלי לזה — להרבות בלימוד התורה ופלפול בתורה, הן באופן ד"סיני" והן באופן ד"עוקר הרים" (ועאכו"כ באופן ד"מרי חטיא", ובאופן ד"סדרן ופלפלין"), כך, שלאחרי הלימוד "למיגרס" ישנו גם הלימוד "למיסבר", ועד לאופן ש"כובשים" את התורה — ש"נקראת על שמו", כמ"ש²⁵³ "ובתורתו יהגה".

ולאח"ז הולך יהודי עם התורה וכובש את העולם — שעושה ממנו "דירה לו ית"²⁵⁴, עי"ז ש"דבר הוי'²⁵⁵ זו הלכה"²⁵⁶ נעשה ענין של "הוריות" — הוראה לכל אחד ואחת כיצד להתנהג בחיי יום-יום.

ואז פועלים הענין שנאמר בסיום המסכתא: "תיקו", ר"ת "תשבי יתרן קושיות ואיבעיות" (כדאיתא בספרים²⁵⁷),

והרי הקושיא והאיבעיא הכי גדולה שיצטרך לתרן היא: עד כמה צריכים לייסר את בני בגלות (וויפל איז א' שיעור"?!...),

וה"תירון" על זה — שהקב"ה מוציא את בני מהגלות, כמ"ש²⁵⁸ "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", ומביא אותם בשמחה ובטוב לבב לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

(249) זח"ג קכד, ב. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. (250) סכ"ו. ובכ"מ. (251) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן. (252) ירמי' לא, לג. (253) תהלים א, ב. (254) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. (255) עמוס ח, יב. (256) שבת קלח, ב. (257) תויו"ט סוף מס' עדיות. של"ה תט, א. ועוד. (258) ישעי' כז, יב.

וזהו כללות החילוק בין הירושלמי להבבלי — חילוק גדול כ"כ שר' זירא צם מאה תעניתא (או "ארבעים תעניתא") לשכוח תלמוד בבלי כדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי²⁴⁴, כיון שזהו סדר אחר בלימוד התורה, שכדי לקולטו הוצרך לסלק לגמרי את סדר הלימוד דתלמוד בבלי:

רואים בפשטות, שתלמוד ירושלמי הוא בניחותא, ואילו עיקר השקו"ט ואורך וגודל הפלפול וכו', הרי זה בתלמוד בבלי.

ולכן אמרו בגמרא²⁴⁴ "במחשכים הושיבני²⁴⁵.. זה תלמודה של בבלי", היינו, לא רק "זה תלמוד" (סתם), בניגוד למשנה, "תלמודה של בבלי" דוקא — כיון ששם יש ריבוי שקו"ט, ריבוי קושיות וריבוי "רמיניהו" ו"חסורי מחסרי", שלא בערך יותר מאשר בתלמוד ירושלמי, כפי שרואים בפועל.

ומזה מובן גם שהענין ד"עוקר הרים" שבתלמוד ירושלמי אינו בדרגת "עוקר הרים" שבתלמוד בבלי, ולכן אינו נקרא "עוקר הרים", אלא "פלפול", כאמור, שהפלפול הוא במקום זה; ואילו הענין ד"עוקר הרים", לעקור הר ממקום אחד ולהעבירו למקום אחר, ולצרף סוגיות שונות, סוגיא של ממון עם סוגיא של איסור וכיו"ב — הרי זה שייך לאופן הלימוד ד"במחשכים הושיבני.. זה תלמודה של בבלי".

ובהתאם לכך הנה כשמדובר אודות אופן הלימוד של תנאים ולאח"ז אמוראים שביאורו משנתם — הנה בתלמוד בבלי נאמרו התוארים "סיני" ו"עוקר הרים", ובתלמוד ירושלמי נאמרו התוארים "סדרן" ו"פלפולן".

ואעפ"כ יש שאלה בבבלי בנוגע ל"חריף ומקשה" ו"מתון ומסיק" (לא רק "סדרן", אלא "מתון ומסיק") "הי מנייהו עדיף" — שזהו מצד המעלה ד"אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"²⁴⁶, וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה בשערי אורה²⁴⁷ (על יסוד מאמרו של רבינו הזקן²⁴⁸) כמה פרטים בזה ע"ד תורת החסידות.

מא. והנה, מסקנת הגמרא "סיני עדיף.. הכל צריכין למרי חטיא", קשורה גם עם המעמד ומצב דלעתיד לבוא, בקרוב ממש, בלימוד תורתו

(244) ב"מ פה, א (ובג"ה הרש"ל — נעתק

עה"ג שם). וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 24 הערה 6. וש"נ.

פנ"ו.

(245) סה"מ תקס"ג ח"א ע' נו ואילך.

יסוד המחלוקת²³² אם סיני עדיף או עוקר הרים עדיף תלוי בחקירה הידועה²³³ אם ריבוי הכמות מכריעה את האיכות²³⁴ או שהאיכות מכריעה את הכמות; וכיון שר"מ סובר שאיכות עיקר, ס"ל שההקדמה על המזבח, שהיא איכות מיוחדת²³⁵, מכריעה את הכמות שבהתפשטות הקדושה (תמורה) מצד הסמיכות לעשירי — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס²³⁶ בלקו"ש ח"ב ע' 122 ואילך.

לח. ויש להוסיף ולבאר פרטי חילוקי התוארים שבסוגיא — שהרי

כל הענינים שבתורה הם בדיוק²³⁷:

בנוגע ל"סיני עדיף" — נאמר בגמרא "הכל צריכין למרי חטיא". ולכאורה אינו מובן: מהו הצורך בראי' מענין צדדי — חטים! ? ולכאורה הול"ל "סיני עדיף", כיון שהכל צריכין לבקי בהלכות, או הכל צריכין למיגרס, הכל צריכין ל"בעל שמועות" — כלשון הגמרא במסכת בבא בתרא²³⁸ (אלא שגם שם מסיימת הגמרא: "הכל צריכין למרי חטיא").

ועכצ"ל, ש"סיני" ו"מרי חטיא" הם ב' תוארים שלכל אחד מהם

יש תוכן בפני עצמו.

(ואעפ"כ) אם משים אדם נגד אור השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד, הן מאפילות כמו מחיצה עבה אחת ויותר, וככה ממש הוא בנמשל כו" (וראה גם אג"ק ח"ב ס"ע ק"ח ואילך. לקו"ש ח"א ע' 67 הערה 24. תו"מ חל"ד ע' 218).

(235) שהרי אין זה ענין של קדושה סתם, או קדשי בדק הבית, אלא קדשי מזבח, שבשביל זה יש צורך בתנאים מסויימים: "חמשה מינין בלבד, מן הבקר ומן הכבשים ומן העזים ומן התורים ומן בני היונה" (רמב"ם ריש הל' מעשה הקרבנות), ומינים אלו עצמם — צ"ל תמימים (רמב"ם ריש הל' איסורי המזבח), וצריך להקדישם בפה (ראה לקו"ש מטות פג, ב ובהנסמן בהערות וציונים מכ"ק אדמו"ר שם. אג"ק ח"א ע' רלט הערה ח. ח"ה ע' קכא. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שא. ע' דש ואילך) וכו', כך שזוהי איכות אחרת לגמרי.

(236) בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ

וישב.

(237) בהבא לקמן — נכללו כמה פרטים משיחה הנ"ל.

(238) קמה, ב.

כיון שהגמרא מפרשת זאת, עכצ"ל, שבענין זה מודגשת שיטתו של ר"מ.

(232) וכמדובר כמ"פ שכדי שיהי' נקל יותר להבין ענין בתורה, יש דרך למצוא במה מתבטאת נקודת הענין, ובלשון הרגיל בעולם הישיבות: מהו ה"גדר" בזה.

(233) ראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל טו בארוכה. — ומהדוגמאות לזה בספרו: "מוטב לשחוט עבור מסוכן בשבת, מלהאכילו נבילה, דאע"ג דשחיטה איסור סקילה, ונבילה איסור לאו, משום דבאכילות נבלה יעבור על כל כזית וכזית, משא"כ השחיטה שהיא רק עבירה אחת, וע"כ ריבוי הכמותי דלאו מכריע את החומר האיכותי דסקילה".

(234) ולדוגמא — מדברי רבינו הזקן באגרת התשובה (ספ"ז) בנוגע לעבירות קלות, ש"בריבוי החטאים יכול להיות פגם כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה.. כמו שהמשיל הנביא החטאים לענן המאפיל אור השמש, כמ"ש מחיתי כעב פשעיהם עבירות חמורות [המבדילים].. כהבדלת ענן עב וחשוך.. וכענן חטאתיהן הן עבירות קלות.. המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש..

ועד"ז בנוגע ל"סיני" ו"עוקר הרים" שבהתחלת הסוגיא, ו"מתון ומסיק" ו"חריף ומקשה" שבסיום הסוגיא — שהם תוארים שונים (ולא כפי שמפרשים בפשטות שזהו אותו ענין), דא"כ, יש סתירה בגמרא גופא: בנוגע ל"סיני" ו"עוקר הרים" מסיקה הגמרא ש"סיני עדיף", ואילו בנוגע ל"מתון ומסיק" ו"חריף ומקשה" — "איבעיא להו .. הי מנייהו עדיף", ונשאר ב"תיקו".

וכמו"כ ישנם התוארים שהובאו בירושלמי סוף מסכת הוריות: "סודרן" ו"פלפלן". ואע"פ שבכלל שונה לשון הירושלמי מלשון הבבלי, בקיצור וכו' (וכדברי הגמרא במסכת ב"ק²³⁹: "ירושלמי .. תני לישנא קליא") — הרי כאן אין זה ענין של קיצור, אלא זהו תוכן אחר, כדלקמן.

לט. ולכל לראש — החילוק בין "סיני" ל"מרי חטיא":

"מרי חטיא" — הוא רק ענין של ריבוי כמות, והיינו, שיש לו ריבוי שמועות ("בעל שמועות"); יש מי שיש לו רק קב חטים, יש מי שיש לו כור חטים, ויש מי שהוא "מרי חטיא" — שיש לו חטים כדי הצורך; אבל החילוק בין מי שיש לו חטה אחת למי שהוא "מרי חטיא" הוא רק בכמות, ולא באיכות.

ואילו ב"סיני" ניתוסף גם ענין של איכות — כמודגש בכך ש"סיני" לא הי' מקום מישור (ועאכו"כ לא בקעה), אלא "הר", שהוא לא רק ריבוי כמות של עפר שמונח במקום אחד, אלא שהעפר מונח באופן שנעשית ממנו מציאות אחרת — מציאות של הר (שיש לו גדרים אחרים ממשור, ולדוגמא: הליכה בהר היא קשה יותר; בנוגע לעירוב — "מקדרין בהרים"²⁴⁰ וכו'). והיינו, ש"סיני" הוא יותר מסתם בקיאות; לא זו בלבד שיש לו בקיאות בכל הענינים, אלא הוא גם פועל בהם כו'.

ויש להוסיף ולבאר גם הדיוק ד"מרי חטיא":

איתא בגמרא במסכת יבמות²⁴¹: "כתיב²⁴² אעשה לו עזר, במה אשה עוזרתו לאדם .. אדם מביא חיטין חיטין כוסס (בתמי") .. נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו", והיינו, ש"חיטים" אינם ראויים עדיין למאכל אדם, אלא צריכים תחילה לטחון אותם וכו', ועד שיכולים לאפות ("את אשר תאפו אפו"²⁴³) מהם לחם.

ובנוגע לענינו — "מרי חטיא": הוא אמנם "בעל שמועה", ויודע לא רק פירוש המילות, אלא גם סברת הענין; אבל אי אפשר לומר שזה ראוי למאכל אדם, היינו, שזהו ענין שנעשה "דם ובשר כבשרו" של תלמיד חכם; הוא רק "מרי חטיא", ולא "מרי לחם" (אפוי).

וזהו "סיני עדיף", דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא" — שההוכחה ש"סיני עדיף" היא מזה שאפילו בנוגע ל"מרי חטיא" (שלמטה מ"סיני") אמרו ש"הכל צריכין למרי חטיא", והיינו, שאע"פ שלומד פשטות הענינים, ללא עניני פלפול של "עוקר הרים", מ"מ זקוקים אליו, ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע ל"סיני".

מ. ונוסף על התוארים "מרי חטיא" ו"סיני", ישנם גם התוארים "מתון ומסיק" ו"סדרן":

"סדרן" — אינו הענין ד"סיני", כי, "סיני" פירושו שהבקיאות בריבוי הענינים היא באופן שפועל בהם ועושה מהם מציאות של הר כו'; משא"כ "סדרן", שאינו פועל בהם כו' (כמו "מרי חטיא"), אלא רק מסדר אותם שיהיו אצלו בסדר מסודר, כל אחד ואחת במקומה.

אמנם, אף ש"סדרן" אינו "סיני" שפועל בהם כו', הרי השם "סדרן" גופא מורה שיש לו עסק עם כמה ענינים, שרק אז יש צורך לסדר אותם כו'; ואילו "מתון ומסיק" — מתעסק רק עם ענין אחד, והיינו, שבענין זה גופא "הוא שוהה ומעיין יפה" ועי"ז "מסיק אליבא דהלכתא". ועפ"ז אתי שפיר שגם לאחרי מסקנת הגמרא "סיני עדיף" [שהפירוש בזה, ש"סיני" דוחה את ה"עוקר הרים", כשם שנדחה מלהתמנות ראשי-שיבה], עדיין נשאלת השאלה בנוגע ל"חריף ומקשה, מתון ומסיק", "הי מנייהו עדיף" — כיון ש"מתון ומסיק" הוא למטה במדריגה מ"סיני".

וכמו"כ "פלפלן" הוא למטה במדריגה מ"עוקר הרים" — כי:

"פלפלן" פירושו — שהפלפול והשקו"ט הם במקום זה,

ובזה גופא יש חילוק בין "פלפלן" ל"חריף ומקשה" — ש"חריף ומקשה", הנה לאחרי שמתרצים קושייתו, אינו מקשה עוד; ואילו "פלפלן", הנה גם לאחרי שמתרצים קושיא אחת, חוזר ומקשה וממשיך תמיד לפלפל ("ער איז זיך כסדר מפלפל"), וכדיוק הלשון "פלפלן" (בנו"ן סופית), כמו "רבן", שמורה על תמידיות הענין,

ואילו "עוקר הרים" פירושו — שעוקר את ההר ממקומו, והיינו, שהפלפול והשקו"ט אינם במקום זה, אלא באופן שמדמה מילתא למילתא, הלכתא להלכתא כו'.

(242) בראשית ב, יח.

(243) בשלח טז, כג.

(239) ו, ב.

(240) עירובין נח, רע"א (במשנה).

(241) סג, א.